

Sokolova, M. 2004. *Intelektualna istoriia yak naukova dystsyplina [Intellectual History as a Scientific Discipline]*. Zbirnyk Kharkivskoho istoriko-filolohichnoho tovarystva. Vyp. 10. S. 119–124. [in Ukrainian].

Stelmakh, S. 2005. *Istorychna nauka v Ukraini epokhy klasychnoho istoryzmu (XIX — pochatok XX stolittia) [Historical Science in Ukraine of the Age of Classical Historicism (XIX — Beginning of XX Cent.)]*. Kyiv. [in Ukrainian].

Udalcov, V. 2013. *Funkcii istorii v zhizni obshestva. [The Functions of History in Society]. Gosudarstvennaya sluzhba. Vyp. 3. [Online]. Available at: <https://cutt.ly/WjYGrY1> [in Russian].*

Fukuyama, f. 2004. *Konec istorii i poslednij chelovek [The end of History and the Last Man]*. Moskva: Izd-vo ACT. [Online]. Available at: <https://cutt.ly/ojYGycc> [in Russian].

Hantington, S. 2015. *Stolknovenie civilizacij [The Clash of Civilizations]*. Moskva: Izd-vo AST. [Online]. Available at : <https://cutt.ly/ejYGpWZ> [in Russian].

Yakovenko, N. 2007. *Vstup do istoriyi. [Introduction to History]*. Kiyiv: Kritika. [in Ukrainian].

Yaspers, K. 1991. *Smysl i naznachenie istorii: Per. s nem. [The Meaning and Purpose of the History]*. Moskva: Politizdat. [Online]. Available at: <https://cutt.ly/ujYGsT7> [In Russian].

УДК 821.161.2:711(477)

DOI: 10.20535/2307-5244.51.2020.220190

Л. П. Лановюк

ORCID: 0000-0002-6483-101X

Національний університет

біоресурсів і природокористування України

L. Lanovyyuk

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ЕВОЛЮЦІЯ ОБРАЗУ СЕЛА В УКРАЇНСЬКІЙ ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

*Evolution of the Image of the Village
in Ukrainian Fishing Literature*

У статті розглядається трансформація образу українського села в літературній творчості митців ХХ — початку ХХІ ст. Природно, що тема села була однією з поширених у творах українських письменників і поетів. Образ села в українській художній літературі трансформувався та переосмислювався під впливом різноманітних чинників. Сьогодні розуміння еволюції образу села має наблизити суспільство до усвідомлення історично усталених місця й ролі села в історичному поступі українського народу. Зазначимо, що характерні особливості літератури радянського періоду — це політична заангажованість та ідеологічне нашарування в зображенні села. У сучасних літераторів образ села постає як єдність ідеалістичної ностальгії та ганебних рис буття сільського життя сьогодні.

Ключові слова: українське село, мистецький образ, література, заангажованість, ностальгія.

The article provides an analysis of the evolution image of the Ukrainian village in literature. Development and evolution of views on the place and role of the Ukrainian village and its inhabitants, in particular, in the literary works of artists of the XX century, both in Ukraine and in the Diaspora. The purpose of the article is to point out the need for a re-awareness of the image of the Ukrainian village in art and breakaway from the stereotypes that have formed about it.

The article concludes that the theme of bakery work, love for the land were central to the life of a Ukrainian peasant, which romantic interpreting of daily of life, despite the realities. The publication also noted that the classical and the Soviet literature were characterized by political commitment and recognition in the literature of a certain educational social role, but due to Ukraine's independence and the disappearance of censorship, the need for these functions of public resistance has fallen significantly. It is also stated that the village is not a static, but historically, socially and spiritually a dynamic system, which can only be depicted truthfully when exploring the complexity of transformation. Only in this way can one identify all (historically shaped) features, aspirations, ideals and perspectives and problems of the village. Today, it offers diverse trends in contemporary Ukrainian literature. It is stated in the article that there is a current contradiction in the theme of the village in the literature: the rural theme is presented as secondary or as having a number of stereotypes. However, in a number of works by contemporary literary artists, we find the image of a post-Soviet Ukrainian village. The village appears as the unity of idealistic nostalgia for the past and the disgraceful features of rural life. The village appears as a complex social organism, which is defined in its essence not only by morality or ethics, aesthetic inclinations, but also by work, life, and the production interests. The role of literature that exploits the image of rural scenes, must artistically reflect the aspects of rural life through anthropological and historical lenses.

Keywords: Ukrainian village, artistic image, literature, engagement, nostalgia.

XX–XXI ст. — епоха глобальних трансформацій, яка не оминула й культуру і таку її складову як літературне мистецтво. Складається принципово нове розуміння співвідношення мистецтва з людським буттям. Визначальними його рисами стають свобода самовираження митця і пошук нових форм у творчості. Герої творів перестають бути «соціальними типами». Митці шукають те, що вирізняє людину серед інших. Образ у художньому творі постає як самодостатній і довершений, такий, що має власну цінність. Відповідно звідси випливає різноманіття жанрової палітри та суспільнозначуща проблематика в літературному мейнстрімі.

Власне в зазначеному контексті виділяємо, на наш погляд, вічно актуальну тему, що апріорі завжди хвилюватиме українських митців — тему хліборобської праці, любові до землі, буття українського села. Образ, який набуває класичних обрисів, незважаючи на реалії сьогодення. Образ села в українській художній літературі трансформувався та переосмислювався під впливом різноманітних чинників, не в останню чергу — ідеологічного. Сьогодні розуміння еволюції образу села має наблизити суспільство до усвідомлення історично усталених місця й ролі села в історичному поступі українського народу.

З позиції мистецтва слова проблеми села та характери його мешканців традиційно перебувають у полі зору як художньої літератури, так і літературознавства та літературної критики. Спектр робіт, представлений як науковими монографіями, статтями, тезами конференцій, так і публіцистикою. Автори ретельно тематично аналізують змістовне наповнення літературних форм і виокремлюють усталені традиції відтворення образу українського села, шукають новаторські концепції в його зображенні. Серед них відзначимо публікації Т. Гундорової, М. Павлишина, Р. Семківа, Є. Барана, І. Славінської та інших. Окремим потужним пластом, звичайно, є самі літературні твори «сільського характеру».

Радянській літературі притаманна ідеологічно-політична заангажованість, проте зі здобуттям незалежності України необхідність у суспільному спротиві значно знизилася. Для сучасної літератури характерне зосередження на негативних сторонах людського життя, проблемних і кризових моментах. Можливо, це своєрідна реакція на фальшивий загальнообов'язковий оптимізм радянської соцреалістичної літератури. В зазначеному річизі варто відзначити монографії «Людина на землі» В. Сурганова, «Пафос перетворення» Л. Теракопяна, «Сучасна радянська проза про колгоспне село» М. Минокіна, «Моральні пошуки в сучасній прозі» Ф. Кузнецова та низку інших творів. Художнє опанування сільської дійсності різних періодів, вплив літератури на формування світоглядних позицій та ідейних переконань трудівника села розглядається в працях Л. Новиченка, М. Жулинського, В. Дончика, О. Глушка, М. Наєнка, К. Волинського, О. Килимника та інших. Перед дослідниками поставлено завдання: простежити як проходив літературний прогрес в освоєнні буття селянства, дослідити, як література «зуміла побачити й відбити ті дійсно реальні процеси, що відбувалися в усіх клітинах суспільного організму на безмежно довгих магістралях соціально-історичної еволюції людства» (Монастирецький, Л. 2012, с. 106–109). При цьому історичний аспект проблеми у роботах є побіжним і не переростає в окремий самостійний дослідницький напрям.

Таким чином, мета статті — простежити еволюцію образу українського села в літературній спадщині митців ХХ ст. й сучасності з позиції історич-

ної ретроспективи. Планується здійснити узагальнено-комплексний аналіз творів із сільською тематикою, щоб визначити їхню роль у розвитку літератури як духовного чинника та з'ясувати їхнє місце в формуванні світоглядного наративу сучасного українського суспільства. При цьому ми не ставимо перед собою завдання заглиблюватись у творчу лабораторію того чи іншого митця, бо така праця потребує окремих фахових наукових доробків.

Враховуючи відповідну динаміку процесів, детерміновану об'єктивною історичною дійсністю, джерелами для дослідження є як наукові, так і публіцистичні та літературні публікації. В роботі з матеріалами дослідження використовувалися методи емпіричного й теоретичного спрямування; загальнонаукові та типові для історичної науки: конкретно-пошукові при використанні джерельно-інформативної бази; хронологічний при розгляді історії зміни літературного образу українського радянського; аналізу й синтезу при формуванні висновків дослідження. Безумовно, під час наукового пошуку скористалися інтердисциплінарністю методології для цілісного завершення дослідження. Це допомогло заглибитись у першооснову сільського буття, його генеалогію, простежити традиції та зміни, що зумовлювались історичними обставинами.

Зображення хліборобів у мистецтві — явище, що характеризує художню творчість протягом століть. Логічно, що воно має різне віддзеркалення. Тема звучить інколи як один з мотивів творів, присвячених як сучасності, так і минулому. Інколи здається навіть периферійною на тлі порушених глобальних загальнолюдських проблем. Проте вона може бути й панівною. Твори масштабної історичної перспективи або локальніші щодо сюжетного охоплення подій пропонують образ села не лише як соціального середовища з його специфічними проблемами, а й у зв'язку з історичною долею та духовною культурою народу, ширше — у зв'язку з проблемами еволюції всієї сучасної цивілізації. Низка митців — О. Гончар, Б. Олійник, І. Драч, Д. Павличко, М. Зарудний, Ю. Мушкетик та інші розглядають дійсність останніх кількох десятиліть, а П. Загребельний, О. Коломієць, Л. Костенко та інші відтворюють дійсність давно минулих епох, — усі вони так чи інакше звертаються до непростой генеалогії й долі села, знаходячи їх у соціально-історичному, політично-ідеологічному, духовно-психологічному, культурно-естетичному витоках (Мушкетик, Ю. 2006, с. 180; Гончар, О. 2018, с. 336; Костенко, Л. 2012, с. 416).

Твори про буття села митці не обмежують рамками його сьогодення. Прагнучи відзеркалити типові характери сучасників у типових обставинах, вони свідомо аналізують усі визначальні фактори розвитку суспільства, тому органічно включають і досвід минулого (часом — дуже далекого), і картини сучасного та спроби прогнозувати майбутнє. Село постає у вихорі історії, в русі, тому, закономірно, в контрастах і протистоянні різних тенденцій.

Є об'єктивні дослідники та літописці еволюції села, проте є й такі, котрі або тільки в ньому вбачають головну тему творчості, оскільки лише село для них є джерелом прогресу (зокрема, морально-етичного, духовного), або, навпаки, відводять селу другорядну роль. Серед причин, зокрема, традиційність, у річищі якої тему села розробляють у літературі як одну з визначальних.

Як уже зазначалося, образ села в літературі є своєрідною константою, яка неухильно зберігає авторитетні позиції. Щоправда, траплялися періоди, коли урбаністичні орієнтири відсували сільське життя на периферію творчих інтересів. Існує твердження: «що “селянська” цивілізація — найдревніша, найдовічніша, а головне — найпоетичніша з-поміж усіх, що будь-коли існували. ... Ніде впродовж історії не трималося так міцно те, що надавало художній культурі демократичного, гуманістичного, а отже, загальнолюдського характеру, як у селянській цивілізації» (Кононенко, П. 1984, с. 5).

Радянська епоха подала нам образ села і його трударів в заангажованому форматі з нашаруванням ідеології епохи. Так, у ґрунтовному дослідженні П. Кононенка твори українських авторів про село розглянуто в контексті історії розвитку української та світової літератур. Зазначивши, що ця тема в літературі домінує вже багато епох, автор звернувся безпосередньо до літературних творів різних народів і показав, що село в них постає у зв'язку з «історичною долею та духовною культурою кожного народу, ширше — у зв'язку з проблемами еволюції всієї сучасної цивілізації». Сподіваючись простежити еволюцію теми села, відкрити її джерела й перспективи, науковець звернувся до історичного матеріалу, праць відомих літературознавців і письменників, міфології, фольклору: «Слова о полку Ігоревім», пісень і дум, постатей билинних богатирів, що стали символом боротьби народу, ватажків селянських повстань, образів Хмельницького, Богуна, Кривоноса, Палія, Іскри, які очолювали боротьбу селянства. Також переглядається тема селянства в народному ліро-епосі, з акцентом на соціальний аспект. При розгляді творчості Г. Сковороди, Г. Квітки-Основ'яненка, І. Котляревського та інших письменників, наголос зроблено на віддзеркаленні волелюбних прагнень народу. Логічно, що найбільше уваги тут приділено творчості Т. Шевченка, який пов'язував майбутнє українського народу з ідеєю селянської революції. Зрілість української прогресивної літератури проявилась у її глибокій, соціальній концептуальності та її новаторських пошуках, як стверджує автор, підкріплюючи цю тезу вибіркоким розглядом творчості І. Франка, П. Мирного, М. Коцюбинського, П. Грабовського.

Осмилення постреволюційних процесів у радянській літературі щодо селянської проблематики сприйнято нібито «по-новаторському», тобто показано прагнення народу до соціалістичних основ у суспільних відносинах, нові якості селянської психології. Через указану призму виокремлено вне-

сок у художнє дослідження проблем нового села А. Головка, І. Микитенка, Г. Косинки, М. Ірчана, Г. Епіка, Ю. Яновського, О. Довженка та інших. Автор відзначив, що українські письменники 1920–1930-х рр. «відобразили чимало важливих тенденцій та рис становлення нового суспільства і сутнісних якостей характерів людей того часу». Також наголошує, що село в літературі не можна розглядати «лише на рівні побутово-господарських клопотів», а його мешканців — «заполоненими лише інстинктами фізичного самозбереження». На думку дослідника, це визначило й особливості структури творів, їхню ідейну глибину, вибір типажу, а найбільше проявилось у «концепції синтезу особистісного і народного, національного й інтернаціонального». Інтерес до глибинних джерел психології сільського трудівника, моральних і духовних основ його позиції в боротьбі проти нацизму зумовив появу в Україні значних художніх і документальних творів.

В умовах урбанізації другої половини ХХ ст. радянська література завульовано відтворювала село як один із вузлових пунктів проблем суспільства в його історичному розвитку. Принципово новаторськими в цьому плані стала творчість О. Довженка («Поема про море», «Зачарована Десна»), О. Гончара («Тронка», «Берег любові»), М. Стельмаха («Правда і кривда», «Чотири броди»). Таку тенденцію продовжують твори П. Загребельного, Ю. Мушкетика, М. Зарудного, Є. Гуцала та інших тогочасних письменників (Довженко, О. 2013, с. 219). Тут уже спостерігаємо докори письменникам, які, на переконання влади, збивалися на дрібнотем'я, підміняли реалізм натуралізмом, а реальність — уявленням, замість життєвих колізій і конфліктів модулювали довільні або одноманітні схеми.

Все-таки погоджуємося з основним постулатом про роль і місце села й праці селянина: «Якби скласти довідник найрізноманітніших фахів од часів Вавилону і древнього Єгипту до наших днів, вийшла б, напевне, досить цікава і солідна за обсягом книга — своєрідна біографія людства. А відкрити цю книгу слід було б розповіддю про професію, з якої, власне, й починається історія цивілізації, професію, що зробила світ таким, яким він є. І тут навіть важко щось перебільшити. Хлібороб у всі віки, для всіх народів ростив зерно, давав продукцію, без якої, як без повітря, не можна уявити життя. То так, хліб — як життя: йому ціни немає. ...» (Кононенко, П. 1984, с. 15).

Якщо українська літературна класика переважно експлуатує, в конструктивному сенсі, образ села, то події у творах сучасних авторів відбуваються в просторі міста, також нерідко за межами України. Одним із винятків є творчість В. Медведя. Темою його творів є село, що вироджується. Яскравим прикладом став роман «Кров по соломі», присвячений рідному селу автора — Кодні — та його ментальності. Кожен образ у романі постає як світоглядно-мовний символ. Серед таких образів є образ старої жінки, що сим-

волізує самотність, відмирання; образ-спогад дитинства (образ житомирського двору, де хлопчачки грали у м'яча) уособлює дитячу безпосередність як відчуженість «селянської» душі від «міської»; образ жінки, яка, збираючись у дорогу до дочки, промовляє до хати, став символом ідеалізації селянського світу, справжності, поетичності народного буття. Одним із головних героїв роману є мова, через яку інші герої твору виступають носіями колективного досвіду, завжди присутнього в живій мові народу (Медвідь, В. 2002, с. 400). «Я прославив своє село на Житомирщині, — сказав В. Медвідь на зустрічі зі студентами-філологами Житомирського педагогічного університету. — Прославлю і в усьому світі». За написання роману письменник одержав Державну премію ім. Т. Г. Шевченка (Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Ольжича).

Літературний критик Н. Зборовська так охарактеризувала літературну творчість прихильників національної літературної традиції (В. Медвідь, В. Портяк, В. Габор, Є. Пашковський): «Наша літературна традиція оберігає етично-естетичні цінності українського патріархального селянського світу. У її межах трагедійна естетика народжується з теми «погибелі однієї з останніх сирітсько-селянських цивілізацій» (Є. Пашковський), якою є Україна. Тому духовність «селянської» нації творить своєрідний ідеальний простір цієї літератури» (Зборовська, Н. 2007, с. 3–20).

Привернення «літературної уваги» до образу села в ХХІ ст. не є надто популярним, адже тема життя в сільській місцевості сучасної України часто перебуває в тіні або ж віддається на відкуп малоінформативним стереотипам. «Нічні купання у серпні» — збірка оповідань і новел С. Осоки, об'єднаних темою українського села. Села, де збереглися старі хати й атмосфера української автентичності. Образ села, поданий через призму спогадів молодого чоловіка про дитинство та юність, проведені в рідних у селі на Полтавщині. Твір несе в собі подвійне навантаження: одна його частина справляє дуже романтичне та ідеалістичне враження (своєрідна нова ідеалізація села), але в іншій письменник не менш ефектно зобразив усі провінційні жахіття: скажений алкоголізм, замкнутість, безкультур'я, пасивність, тиск громади на будь-який вияв індивідуальності, зубожіння й багато іншого. Тобто, перед нами постає село пострадянської України (переважно дев'яності та двотисячні роки). Безперечно, такі тематика й сюжети є впізнаваними для широкого кола українських читачів, зокрема міських. Адже ж і сьогодні значна кількість міських дітей приїздить на канікули до родичів у село.

Також прикметно, що письменник описав, як елементи старої народної сільської культури взаємодіють із реаліями ХХІ ст. Своєрідний новий синтез: «покоління дітей», що було в кращому разі байдужим до сільських артефактів, змінюється на «покоління онуків», у яких культурні практики села знову починають викликати інтерес. Голодомор ХХ ст. та інші лиха

не змогли перервати зв'язок поколінь, який в українців є яскраво вираженим (Осика, С. 2016, с. 244).

Діаспорне письменство теж не обходить увагою проблематику українського села, прагнучи посередництвом літератури зберегти національну ідентичність за умов вимушеної еміграції (Пресіч, О. 2018, с. 286).

Не варто забувати, що село — не статична, а історично, соціально й духовно динамічна система, яку можна зобразити правдиво лише за умови, коли її досліджують у всій складності руху та якісних змін. Лише так можна виявити всі (сформовані історично) риси, прагнення, ідеали та перспективи й проблеми села. Село постає як складний соціальний організм, що є означуваним у своїй суті не лише мораллю чи етикою, естетичними схильностями, а й працею, побутом, виробничими інтересами. Роль літератури як мистецтва, що використовує образ села, на нашу думку, полягає в художньому віддзеркаленні пластів сільського буття в їхньому людинознавчому аспекті через історичну призму.

Гончар, О. 2018. *Собор*. Харків.

Довженко, О. 2013. *Зачарована Десна*. Київ.

Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Ольжича. 2012. *Імена в історії краю. Медвідь Вячеслав Григорович*. [Online]. Available at: <https://cutt.ly/gjYGx4B> [Дата звернення 30 вересня 2019]

Зборовська, Н. 2007. Сучасне українське літературознавство: локальний конфлікт в інституті літератури чи порубіжна наукова дискусія? *Слово і час*. № 7. С. 3–10.

Кононенко, П. 1984. *Сучасне село в українській радянській літературі*. Київ.

Кононенко, П. 1984. *Село в українській літературі*. Київ.

Костенко, Л. 2012. *Українська поетична онтологія*. Київ.

Медвідь, В. 2002. *Кров по соломі*. Львів.

Монастирецький, Л. 2012. Рецензія на літературно-критичний нарис Кононенка П. П. «Село в українській літературі». *Монастирецький Леонід Семенович: наук. студії (1965–2011 рр.)* / упоряд. Башманівський В., Чорна С. С. 106–109.

Мушкетик, Ю. 2006. *Суд*. Харків.

Осика, С. 2016. *Нічні купання в серпні*. Львів.

Пресіч, О. 2018. *Орачі прерії. Українська проза в Канаді: [проблемно-тематичні і жанрово-стильові пошуки]*. Київ.

Honchar, O. 2018. *Sobor [Cathedral]*. Kharkiv. [in Ukrainian]

Dovzhenko, O. 2013. *Zacharovana Desna [Enchanted Desna]*. Kyiv. [in Ukrainian]

Zhytomyrska oblasna universalna naukova biblioteka im. O. Olzhycha. 2012. *Imena v istorii kraiu. Medvid Vjacheslav Hryhorovych [Names in the History of the Region. Bear Vyacheslav Grigorovich]*. [Online]. Available at: : <https://cutt.ly/gjYGx4B> [Data zvernennia 30 veresnia 2019] [in Ukrainian]

Zborovska, N. 2007. Suchasne ukrainske literaturoznavstvo: lokalnyi konflikt v instytutu literatury chy porubizhna naukova dyskusiia? [Contemporary Ukrainian Literary Studies: Local Conflict at the Institute of Literature or Boundary Scientific Discussion?]. *Slovo i chas*. № 7. S. 3–10. [in Ukrainian]

- Kononenko, P. 1984. *Suchasne selo v ukrainskii radianskii literaturi [Modern Village in Ukrainian Soviet Literature]*. Kyiv. [in Ukrainian]
- Kononenko, P. 1984. *Selo v ukrainskii literaturi [The Village in Ukrainian Literature]*. Kyiv. [in Ukrainian]
- Kostenko, L. 2012. *Ukrainska poetychna ontolohiia [Ukrainian Poetic Ontology]*. Kyiv. [in Ukrainian]
- Medvid, V. 2002. *Krov po solomi [Blood on Straw]*. Lviv. [in Ukrainian]
- Monastyrets'kyi, L. 2012. *Retsenziia na literaturno-krytychnyi narys Kononenka P. P. «Selo v ukrainskii literaturi». Monastyrets'kyi Leonid Semenovykh: nauk. studii (1965–2011 rr.) [Review of PP Kononenko's Literary-Critical Essay «Village in Ukrainian Literature»] / uporiad. Bashmanivskyi V., Chorna S. S. 106–109. [in Ukrainian]*
- Mushketyk, Yu. 2006. *Sud [Court]*. Kharkiv. [in Ukrainian]
- Osyka, S. 2016. *Nichni kupання v serpni [Night Swimming in August]*. Lviv. [in Ukrainian]
- Presich, O. 2018. *Orachi prerii. Ukrainska proza v Kanadi: [problemno-tematychni i zhanrovo-stylovi poshuky] [Prairie Plowmen. Ukrainian Prose in Canada: [Problem-Thematic and Genre-Style Searches]]*. Kyiv. [in Ukrainian]

УДК 316.347(477)«1991/2020»

DOI: 10.20535/2307-5244.51.2020.220191

В. К. Борисенко

ORCID 0000-0002-1342-2363

Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Рильського НАН України

V. Borysenko

National Academy of Sciences of Ukraine M. Ryl'skyi Institute for Art Studies, Folkloristics and Ethnology

СТРАТЕГІЯ ІНТЕГРАЦІЇ ЕТНІЧНИХ ГРУП В УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЗА ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

*The Strategy of Ethnic Groups Integration into Ukrainian Society
During the Times of Independent Ukraine*

Україна, ставши на шлях демократичного розвитку та формування громадянського суспільства, дотримується міжнародних норм із забезпечення вільного та повноцінного розвитку кожної особистості, незалежно від її расового, етнічного, релігійного походження. Перебуваючи в складних політичних, економічних умовах держава дбає про всі верстви населення, забезпечуючи їх національну ідентичність, самобутні риси культури та звичаїв представників національних меншин і етнічних груп. Найважливішою проблемою є формування громадянського суспільства. Запорукою міжетнічної злагоди в країні є рівноправна інтеграція етнічних груп до українського су-